

Faktablad nr 24, kod: BALSE-024; ANSSE-024. Namn: ÅPH 24, Havs- och vattenmyndigheten

Åtgärd	att ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt.
Motivering	Skyddet av hotade arter är en viktig del i arbetet med att bevara biologisk mångfald. Åtgärdsinriktat arbete för marina hotade arter genom nationella åtgärdsprogram (ÅGP) har hittills varit begränsat, och behöver nu intensifieras. Det har heller inte tidigare funnits program som riktar in sig på en marin naturtyp. De föreslagna programmen implementerar internationella överenskommelser inom de regionala havskonventionerna samt specificerade krav, främst enligt art- och habitatdirektivet.
Miljö kvalitetsnorm	God miljöstatus, kvalitativa förhållanden 1.1-1.6, bilaga 2 del A HVMFS 2012:18
Genomförande	<p>Havs- och vattenmyndigheten tar fram övergripande ramar för marina ÅGP och för framtagande av program samt samordnar ansvaret för arbetet nationellt. Naturvårdsverket ansvarar för framtagandet av fågelprogram samt program med terrest fokus. Nationell och regional koordinering samt åtgärder av och inom programmen bör länsstyrelserna ansvara för, på samma sätt som för ÅGP i limniska och terrestra miljöer. Kustlänen ansvarar för den nationella och regionala koordineringen för respektive program.</p> <p><i>Nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP) i marin miljö är vägledande dokument med tydliga mål och en vision motsvarande god miljöstatus, samt lång- och kortsiktiga mål som anger prioriterade och kostnadssatta åtgärder för att nå dit. Programmet innehåller fakta om arten/naturtypen, orsaker till tillbakagång och aktuell hotsituation. Programmets längd är vanligtvis fem år och vid utgången följs vidtagna åtgärder upp, resultatet utvärderas och programmet omprövas. Art Databanken tar fram förslag på artlistor och fungerar som ett kunskapsstöd främst vid framtagande av nya åtgärdsprogram och revidering av utgångna. Programmen är vägledande för aktörer och organisationers arbete, är utformade så att ett regionalt arbete kan bedrivas samt ger möjlighet för samverkan med externa aktörer.</i></p> <p>Urvalet av arter och naturtyper som omfattas baseras på möjligheten att genom riktade åtgärder förbättra artens eller naturtypens status, att kunskap om relevanta åtgärder finns, att arten har miljökrav som den delar med flera andra hotade arter och/eller att naturtypen är essentiell för en eller flera hotade arter. Listan över vilka arter och naturtyper som är aktuella för ÅGP baseras på:</p> <ul style="list-style-type: none">• Den svenska rödlistan (2015 års upplaga);• Art- och habitatdirektivets bilaga 2 (Arter vars livsmiljö ska skyddas), bilaga 4 (Arter som kräver strikt skydd), bilaga 5 (Arter som kan behöva särskilda förvaltningsåtgärder);• Ospars lista över hotade arter och habitat samt rekommendationer för att bevara dessa; samt• Helcoms listor över hotade arter och habitat med därtill framtagna faktablad. <p>Förutom det samarbete som sker på myndighetsnivå, så är länsstyrelsernas samverkan med övriga aktörer inom naturvården mycket betydelsefull. Kunskapen från ÅGP inkorporeras i befintlig verksamhet genom kontakter med markägare, brukare, frivilliga organisationer och andra som påverkar eller kan påverka artens eller arternas status. ÅGP fungerar som en katalysator för bevarandearbete. Genom att involvera ett stort antal intressenter blir fler engagerade och på så sätt fördelas kostnaderna och arbetet.</p>
Lagstiftning/regelverk	Havs- och vattenmyndighetens arbete med denna fråga har stöd i 1 § förordning (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten. Vidare stöder särskilt 5 § p 14 i myndighetsinstruktionen detta arbete. Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) är även utpekade i Regeringens propositioner 2000/01:130, 2004/05:150, 2009/10:155, 2013/14:141.
Miljömål	Åtgärden har en stark koppling till framförallt till "Ett rikt växt och djurliv", men även till "Hav i balans samt levande kust och skärgård".
Bakgrund	Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) är en arbetsform inom naturvården för de arter och/eller naturtyper som kräver riktade insatser utöver generell hänsyn, lagkrav och områdesskydd. Sedan 1990-talet har Naturvårdsverket tillsammans med dåvarande Fiskeriverket tagit fram ÅGP och idag finns ca 200 program för ca 400 arter. Många olika organismgrupper omfattas fördelade på en mängd livsmiljöer. Den mest uppenbara luckan gäller arter i den marina miljön där

	<p>insatserna idag är mycket begränsade. Det har heller inte tidigare funnits program som riktar in sig på en marin naturtyp, och därmed kan fungera som paraply för flera arter.</p>
Geografisk omfattning	<p>Förslag på följande åtgärdsprogram att tas fram för Östersjön:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anadroma arter i Bottniska viken med fokus på flodnejonöga Kolonihäckande tärnor och måsar i Östersjön • Kustnära makrofyter och alger i Östersjön inklusive kransalger • Skalgrusbottnar och strömsatta grund i Östersjön med fokus på vissa fiskarter som harr och sik <p>Förslag på följande åtgärdsprogram att tas fram för Nordsjön:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diadroma arter i Västerhavet med fokus havsnejonöga Anadroma arter Västerhavet (lax, havsnejonöga, flodnejonöga) • Kolonihäckande tärnor och måsar i Västerhavet • Kustnära makrofyter och alger i Västerhavet med fokus på ålgräsängar (se även faktablad nr 32) • Musselbankar i Västerhavet med fokus på blåmusslor och hästmusslor <p>Åtgärdsprogram för tumlare (2008-2013) som omfattar båda regionerna behöver revideras.</p>
Koordinering EU-direktiv	<p>Åtgärden förstärker koordinering mellan art- och habitatdirektivet och havsmiljödirektivet.</p>
Regional koordinering	<p>I arbetet med att identifiera nödvändiga åtgärder kommer koordinering ske med åtgärdsarbete inom de regionala havskonventionerna. I upprättande av programmen behöver man säkerställa att Ospars respektive Helcoms rekommendationer tas om hand så långt som möjligt. Ospar har specifika rekommendationer för utpekade arter och habitat, medan Helcoms rekommendationer är uppdelade på två, ett för habitat och ett för arter.</p>
Bieffekter	<p>Möjliga positiva bieffekter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biologisk mångfald gynnas • hotade arter kan uppnå livskraftiga populationer samt ha fungerande livsmiljöer (ekosystem). • ekosystemtjänsterna upprätthålls, där bland annat förutsättningarna för fiske förbättras. • Positiva effekter för turism och rekreation, bland annat sportfiske, sportdykning, badvattenkvalitet. • Det kan också finnas områden där ekologiska värden och kulturmiljövärden sammanfaller och gemensamma bevarandemål kan vinna på att samordnas. <p>Möjliga negativa bieffekter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Möjliga socioekonomiska effekter vid begränsningar av verksamheter i havsmiljön till exempel begränsningar i fiske, båttrafik eller exploatering. Kortsiktigt kan begränsningar i fiske med mera behöva införas vid exempelvis anläggande av nya ålgräsängar, långsiktigt vid anläggande av nya revkonstruktioner. • Ökade kostnader för nyttjare på grund av restriktioner vad gäller lokalisering och utformning vid exploatering. • Åtgärder för att förbättra hydromorfologiska, ekologiska och biologiska förhållanden kan beröra kulturmiljövärden, med risk för intresse- och målkonflikter, olika lagstiftning som ibland står emot varandra.
Samhällsekonomiska konsekvenser	<p>Kostnads-nyttoanalys och kostnadseffektivitet har analyserats, se kapitlet Samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdsprogrammet</p>